

УДК: 338.2

І. О. Гуца,

кандидат економічних наук, старший викладач кафедри економічної теорії,
Національний університет біоресурсів і природокористування України

ПОЛІТИКА ЯКІСНОГО ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ ТА ЇЇ НАСЛІДКИ

В статті проведено аналіз напрямів політики якісного економічного зростання. Виявлено причини якісного економічного зростання і запропоновано заходи економічної політики, які стимулюють і підтримують економічне зростання.

In the article the analysis of directions of policy of the high-quality economy growing is conducted. Found out reasons of the high-quality economy growing and the measures of economic policy, which stimulate and support the economy growing, are offered.

Ключові слова: інновації, інноваційна діяльність, інноваційна база, інвестиції, економічне зростання, економічна політика.

Keywords: innovations, innovative activity, innovative base, investments, economy growing, economic policy.

Вступ. В працях зарубіжних науковців під політикою економічного зростання розуміються заходи, що охоплюють серію циклів, тобто довгострокові заходи. Заходи економічної політики, направлені на фази циклу, відносяться до заходів дії на короткостроковий період.

Згідно неокласичному напрямку, політику економічного зростання не слід проводити спеціально. Заходи економічної політики, що стимулюють і підтримують економічне зростання, зосереджені всередині циклу. Економічне зростання підтримується ринком і не вимагає особливого втручання держави. Це ліберальна модель. І на наш погляд, тут потрібні деякі уточнення.

Постановка задачі. Метою даної статті є дослідження причини якісного економічного зростання, запропоновані заходи економічної політики щодо стимулювання і підтримки економічного зростання.

Результати. Результатом політики якісного економічного зростання повинно виступити збільшення потенційного випуску на основі поліпшення якості чинників виробництва. Система короткострокових заходів може забезпечити основний фундамент для економічного зростання, оскільки всередині циклу на стадіях поживавлення і підйому відбувається оновлення чинників виробництва, інноваційний підйом, що дає імпульс якісному економічному зростанню.

Заходи, які є основою економічної політики, підсумком яких буде поліпшення якості чинників виробництва, їх оновлення і їх кількісне збільшення, слід розглядати як політику, направлену на економічне зростання. Якщо результатом заходів, що проводяться, буде збільшення сукупної пропозиції на основі підвищення якості чинників, то це будуть засоби політики якісного економічного зростання [1].

Існує два напрями політики економічного зростання: дирижистське і ліберальне. Ліберальний напрям, відмічений вище, дотримується неокласичного підходу. Дирижистська модель одним з головних чинників зростання розглядає інновації, інвестиції, і для посилення ролі цих чинників в економічному зростанні необхідні втручання і допомога держави.

Інновації - провідний чинник зростання, є тривалим процесом, що включає різні стадії, у тому числі і стадію, що охоплює фундаментальну науку. А фундаментальній науці допомога держави необхідна. Слід зазначити, що інноваційній діяльності притаманне «ефект храповика» - якщо інновація створена і запущена, то отриманий позитивний результат від неї неминучий, навіть якщо перестають діяти механізми, які сприяють її створенню і впровадженню, наприклад державна підтримка.

Таким чином, для підтримки якісного економічного зростання уряду слід застосовувати інструменти економічної політики, сприяючі зростанню випуску за рахунок підвищення якості чинників виробництва, тобто на інноваційній базі [2].

Політика якісного економічного зростання повинна охоплювати три напрями: економічне, соціальне і екологічне.

Економічний напрям включає два складені блоки: факторний і структурний (табл. 1).

Таблиця 1. Напрями політики якісного економічного зростання

Напрямок	Характеристика
Економічний	Факторний блок Переважання в структурі чинників економічного зростання інноваційних чинників: особового, матеріально-технічного і інформаційного. Структурний блок Прискорений розвиток сучасних наукоємних галузей з високою доданою вартістю, розвиток сірки послуг, особливо освітніх і медичних, інформаційних галузей.
Соціальний	Подолання високої диференціації доходів, доступність освіти, якісних медичних послуг, доступ до культурного населення.
Екологічний	недопущення падіння якості навколишньої сфери, облік екологічних досліджень.

У структурі чинників економічного зростання провідна роль повинна належати інноваційним чинникам. У структурі всієї економіки повинен бути присутнім сильний наукоємний блок - наукоємні галузі, інформаційний сектор тощо. Політика економічного зростання повинна бути орієнтована і не допускати погіршення якості навколишнього середовища.

Причому ця політика повинна включати заходи як довгострокового плану, так і короткострокового, оскільки інноваційні чинники економічного зростання зароджуються і починають формуватися в короткостроковому періоді [3].

Процес економічного зростання супроводжується рядом кількісних і якісних змін в суспільстві.

В індустріальну епоху відбулося революційне прискорення темпів економічного зростання, яке, як показують дослідження С.Ковалю, було викликано прискореним розвитком науки - чинником, безпосередньо пов'язаним з інноваціями.

Інновації, будучи основним чинником якісного економічного зростання, роблять вплив на динаміку ВВП. Їх дія на темпи економічного зростання виявляється як результат зростання продуктивності праці і підвищення ефективності виробництва.

Згідно Ромеру і Лукасу, економіка, що забезпечує накопичення великих ресурсів людського капіталу і безперервні інновації, має в довгостроковій перспективі

кращі показники зростання, ніж економіка, яка позбавлена цих переваг. На практиці ж вплив інновацій на темпи економічного зростання вельмо суперечливий.

Так, офіційно респострані темпи зростання в розвинених країнах знизилися в 70-80-х рр. і на початку 90-х порівняно з 60-ми, хоча подібне уповільнення відбулося на тлі найбільшого технологічного підйому, яке переживав західний світ в останні десятиліття. Істотно сповільнилася продуктивність праці і багатозакторна продуктивність.

Висновок про те, що уповільнення економічного зростання обумовлене уповільненням НТП, не знаходив емпіричних підтверджень - збільшувалися масштаби сфери досліджень і розробок, з'являлися нові революційні технології, виникали нові наукоємні галузі. Існують емпіричні докази того, що в деяких наукоємних галузях, де відношення вартості витрат на дослідження і розробки досягає найбільш високих значень, темпи зростання продуктивності праці також є рекордними, але ця залежність не є універсальною, і у ряді галузей з високими темпами зростання витрат на інновації спостерігаються досить низькі показники динаміки продуктивності [4].

З приводу цих суперечностей існують різні пояснення. Деякі дослідники вважають, що в подібних розбіжностях парадоксу немає, внесок інновацій зростає, але методи вимірювання економічної діяльності і її результатів не відбивають тих стрімких змін в її сучасній структурі і змісті, які вносять технічний прогрес.

Інша група вчених дотримується думки, що суперечність має тимчасовий характер, оскільки пов'язано із значними лагами в широкому освоєнні інновацій в різних галузях, регіонах, компаніях. Адаптація до нових технологій, їх широке розповсюдження займає десятки років. Третя група вважає, що парадоксу немає, уповільнення продуктивності дійсно має місце і пояснюється зниженням економічного ефекту інновацій, підвищенням витрат на компенсацію його негативних наслідків. Прихильники даного підходу доводять необхідність «нульового» економічного зростання, що завдає мінімального збитку навколишньому середовищу, вимагають заборони досліджень в області енергетики, біології, медичної генетики. УІстерлі зв'язав уповільнення економічного зростання в промислово розвинених країнах зі старінням населення. На його думку, старіння населення є причиною того, що електронна революція останніх двох десятиліть не привела до очікуваного підйому продуктивності: старі покоління чинять опір впровадженню інформаційних технологій [5].

На наш погляд, в економіці можуть мати місце всі групи пояснень, іноді перетинаючись і доповнюючи одне одним.

Якісне економічне зростання крім кількісного збільшення виробництва супроводжується безліччю структурних, технологічних та інших змін.

Інновації формують якісне економічне зростання. В результаті інновацій відбувається перерозподіл ресурсів в економіці з метою їх ефективнішого використання, що призводить до зміни її структури. Інновації можуть викликати перерозподіл праці і капіталу між різними секторами і регіонами.

Завдяки інноваціям витрачання на виробництво продукції скорочуються, що призводить до підвищення ефективності виробництва. Зростання продуктивності праці забезпечує приріст реальних доходів і обумовлює поступове зниження тривалості робочого часу з розрахунку на одного зайнятого [6].

К.Оппенлендер провів дослідження, яке показало, що зростання продуктивності праці протягом 30 років постійно забезпечувало приріст реальних доходів і одночасно обумовлювало поступове зниження тривалості робочого часу з розрахунку на одного зайнятого [2].

Таким чином, інновації підвищують реальні доходи населення, скорочують робочий час. Приріст доходів, в свою чергу, веде до зміни в структурі попиту. Згідно закону Енгеля, із зростанням доходу частка, що направляється на продовольство, зменшується, а частка, що направляється на житло і пов'язані з ним витрати, а також на одяг, залишається приблизно незмінною, частка інших витрат зростає. Американський економіст К.Кларк вважав, що із зростанням доходів населення змінюється структура економіки. При низькому рівні доходів населення перевага віддається первинному сектору сільському господарству і добувній промисловості. З поступовим зростанням доходів провідна роль починає належати вторинному сектору з оброблювальною промисловістю, а потім і третинному - сфері послуг.

Згодом почав виникати четвертинний сектор, представлений інформаційними технологіями, які здатні повністю змінити як виробничі процеси, так і бізнес-процеси компанії [1].

Інновації, конкуруючи з традиційними товарами, викликають зміну структури цін і, на думку А. Фонотова, «... ведуть до зміни всього структурного каркаса народного господарства, пред'являючи зростаючі вимоги до нового вигляду ресурсів, сировини, матеріалів, змінюючи взаємини економіки з ресурсною базою» [4].

Висновки. Економічне зростання впливає на якість життя людей, на їх можливості щодо формування власного майбутнього. Для цього потрібний не тільки вищий ВВП на душу населення, але і доступ до якісної освіти, перспективи працевлаштування, краща охорона здоров'я і живлення, чисте і стійке навколишнє середовище, неупереджена судова і юридична система тощо. По мірі того, як росте ВВП на душу населення, деякі з цих аспектів в тому чи іншому ступені поліпшуються, інші - ні.

Зростання доходу - це лише один з компонентів скорочення бідності. Там, де процеси зростання випробувували застій або послаблялися, соціальні аспекти і добробут погіршувалися. Темпи зростання виявляються стійкішими в тих країнах, де достатню увагу отримують якісні аспекти зростання.

Список використаної літератури

1. Шумпетер Й.А. Теория экономического развития. Пер. с нем. Автономова В.С., Любского М.С., Чепуренко Л.Ю. - М.: Издательство Прогресс, 1982. - 455 с.
2. Мэнкью П.Г. Принципы экономики. 2-е изд./ Пер. с англ.- СПб.: Питер, 2006. - 624 с.: ил. - (Серия «Учебник для вузов»).
3. Кузык Б.Н., Яковец Ю.В. Россия - 2050. Стратегия инновационного прорыва - М.: Экономика, 2005. - 624 с.
4. Фонотов А.Г. Россия: от мобилизационного общества к инновационному. - М.: Наука, 2007. - С.89.
5. Об инновационной политике России. БИКИ №22-23 (8968-8969), 25 февраля 2008.
6. Paschenko O., Talavyria M., Gushcha I. Macroeconomics: Aggregate Theory and Policy. - Nizhin: Milanik, 2011. - 520 p.

Стаття надійшла до редакції 10.10.2011 р.

ТОВ "ДКС Центр"